

Fonološki opis šentviškega govora

Tjaša Jakop

IZVLEČEK: Krajevni govor Šentvida pri Grobelnem¹ spada v štajersko narečno skupino, natančneje v srednještajersko narečje. Zaradi podaljšanja kratkih naglašanih samoglasnikov v zadnjem ali edinem zlogu so kolikostna nasprotja odpravljena in nadomeščena s kakovostnimi; vsi naglašeni samoglasniki so torej dolgi, kratki so le nenaglašeni.

ABSTRACT: The local speech of Šentvid near Grobelno belongs to the Štajersko dialect group, or, more exactly, to the central Štajersko dialect. Because the short stressed vowels in the final or the only syllable have lengthened the quantitative opposition no longer exists and is replaced by the qualitative opposition; therefore all stressed vowels are long, short are only the unstressed ones.

0 UVOD

0.1 Vas Šentvid pri Grobelnem leži v gričevnati pokrajini v vzhodnem delu Voglajnskega gričevja, v dolini Šentviškega potoka, po kateri sta speljani železniška proga in cesta Celje–Rogaška Slatina. Skozi vas je bila v srednjem veku speljana rimska cesta na Ponikvo in dalje na vzhod proti Ptuju in Krapini. Kasneje je vas z okolico slovela po konjskih mešetarjih, pa tudi po fantovskih pretepih. Še danes lahko slišimo rek *č're:īve na p'lo:ūt, 'ri:t pa v 'zè:mló*. Ker se tukajšnji ljudje pogosto ukvarjajo z vinogradništvom in radi pijejo vino, pravijo: *p'jâ:nc se preo'ba:rne, kô se ū 'ja:mó z'va:rne in pgr s've:tim 'ró:k so 'go:urce* (namesto *kapelice*) *'sé:m pa 'ta:j*.

0.2 Srednještajerski govori so na splošno že precej raziskani, zapisi in literatura o njih se iz leta v leto večja. Fonološki opis za srednještajerski govor Šmarja pri Jelšah, ki je točka v Slovanskem lingvističnem atlasu (OLA 18), je predstavila M. Orožen,² v

¹ Tega kraja v Ramovševi mreži za SLA sicer ni, so pa v mreži naslednji bližnji kraji: Šentjur (SLA 329), Zadrže (SLA 333) in Zibika (SLA 334).

² Orožen (1981: 157–163).

magistrskem delu pa I. Povše,³ ki je kasneje podrobneje obdelala še njegovo oblikoslovje.⁴

Šentviški govor je zahodni sosed šmarskega. Oba govora ohranjata skupini *črě-*, *žrě-* (npr. šmarsko *č'ra:jšja*, šentviško *č're:jšja*, *ž'rè:be*), skupina *šč* se je asimilirala v *š* (šmarsko *'je:jše*, šentviško *'ji:jše*), *ř* je otrdel v *l* (šmarsko *k'rq:l*, šentviško *k'râ:l*), poleg srednjega *l* pred sprednjimi samoglasniki in *u* se pred zadnjimi samoglasniki govori tudi trdi *ř* (šmarsko *'q:nski*, šentviško *'řâ:nsk*), *ń* je za samoglasniki in soglasniki izgubil nazalnost in sovpadel z etimološkim *j* (šmarsko *'loykja*, šentviško *'lu:ukja*). Skupna jima je tudi izguba izglasnega *-u* (< *-it*, *-ět*, *-et*, *-ət*) v del. *-l* m. sp. ed. (*p'ri:řš* 'prišel') in nedoločniška pripona *-na-* pri glagolih na *-(n)iti* *-(n)em* (*z'ma:rznat*).

V primerjavi s šmarskim ima šentviški več redukcij in različice z ožjimi dvoglasniki – npr. šmarsko *'q:nski*, *m'řa:jku*, *'vø:knu*, v *'vię:si*, *'že:řtu*, *ži'va:řli* je v šentviškem govoru *'řâ:nsk*, *m'řa:jk*, *'(v)ò:kř*, na *'ve:s*, *'že:řt* 'žito', *ži've:řl* itd. Sekundarni skupini *tl*, *dl* sta v šentviškem govoru večinoma ohranjeni tudi v deležnikih (*'pâ:dla*), v šmarskem govoru pa ne (*'pâ:le* 'padle').

1 INVENTAR

1.1 SAMOGLASNIKI

1.1.1 Dolgi naglašeni samoglasniki

i:		u:
i:i/ę:i		u:u/ø:u
ě:		ò:
e:		
	e:i/a:i	o:u/a:u
	a:/â:	

1.1.2 Kratki nenaglašeni samoglasniki

i	u
e [ę/ě]	o [ø/ò]
a [ǻ]	

1.1.3 Silabemi so tudi /ř/, /řn/, /řv/ in [ř].

³ Povše (1980).

⁴ Povše (1988: 177–189).

1.2 SOGLASNIKI

1.2.1 Zvočniki

v/ɤ		m
[ɬ]		
l	r	n
j		[ŋ]

1.2.2 Nezvočniki

p	b	f
t	d	
c	s	z
č	š	ž
k	g	x

1.3 NAGLAS

1.3.1 Naglas ni vezan na določeno mesto v besedi.

1.3.2 Naglašeni samoglasniki so samo dolgi, nenaglašeni samoglasniki samo kratki.

1.3.3 Govor ne pozna tonemskega naglaševanja. Naglas je jakosten, kolikostna nasprotja so odpravljena in v nekaterih primerih nadomeščena s kakovostnimi.

1.3.4 Naglašeni samoglasniki so fonetično dolgi.

1.3.5 Terciarnega premika naglasa v tipu *zlatō* ni (npr. *le'pa:ɥ, me'sa:ɥ, ne'ba:ɥ, u'xa:ɥ, zla'ta:ɥ*).1.3.6 Mlajši narečni premik je umik naglasa s končnega kratkega zloga – '*bō:gat, 'dē:bu, g'lō:bōk, p'rē:cej, p'ri:š* 'prišel', '*sa:ršen, 'ši:rōk, 'tē:pen, 'vi:sōk, 'zē:len*.

2 DISTRIBUCIJA

2.1 SAMOGLASNIKI

2.1.1 Dolgi naglašeni samoglasniki

2.1.1.1 Dolgi samoglasniki lahko nastopajo le pod naglasom, in sicer v vseh besednih zlogih.

2.1.1.2 Različica *ē:ī* je redkejša kot *i:ī* ('*ti:īst* ali '*tē:īst*). V položaju pred /r/ ali pred istozložnim [ɥ] imata *i:ī/ē:ī* različico [i:] (*pas'ti:r, se'ki:ra; rɔ'di:ɥ, 'ži:ɥci*).2.1.1.3 Različica *o:ɥ* je redkejša kot *u:ɥ* ('*tu:ɥt* ali '*tɔ:ɥt*). V položaju pred /r/ ali pred istozložnim /j/ imata *u:ɥ/o:ɥ* različico [u:] ('*fu:rēš* 'koline', '*ku:rjēk, 'tu:ršca* 'koruza', '*vu:ržux* 'vzrok, razlog'; '*fu:jtrat, 'ku:jxja* 'kuhinja').

- 2.1.1.4 Samoglasnika /ò:/ in /u:/ v vzglasju večinoma nista mogoča, ker se pred njima pojavi protetični v ('vò:jgŋ 'ogenj', 'vò:kp 'okno', 'vò:jstŋr 'oster', 'vu:ra, 'vu:uste 'usta', 'vu:uzda 'uzda').
- 2.1.1.5 Dvoglasnika /e:i/ in /a:i/ sta prosti različici ('me:ít in 'ma:ít 'imeti').
- 2.1.1.6 Prosti različici sta tudi dvoglasnika /o:u/ in /a:u/ ('jo:učem in 'ja:učem).
- 2.1.1.7 /â:/ se po kakovosti približuje širokemu o ('bâ:ba, d'fâ:ka, dô'mâ:, fâ:nsk, 'mâ:t, mož'gâ:ni). Pred istozložnim /j/ ali [u] ima različico [a:] ('ba:jta, z'da:j, ro'ka:u, zd'ra:uje).
- 2.1.2 Nenaglašeni samoglasniki
- 2.1.2.1 /e/ ima v ponaglasnih zaprtih zlogih in v izglasju položajno različico [e] ali [ê], v redkih primerih tudi [i] (č'ló:vik, 'mè:xèk, 'o:uŋe, š'pâ:mpèt, 've:ídit 'vedeti', 'za:čnem).
- 2.1.2.2 Tudi /o/ ima pred naglasom, v ponaglasnih zaprtih zlogih in v izglasju položajno različico [o], [ô] ali celo [u] (člu've:ka (R ed.), 'de:ítamø, g'lô:bòk, kò'le:jn, 'le:ítus).
- 2.1.2.3 [a] se pojavi samo pred zvočnikom /r/ (gr'ja:u, 've:tar).
- 2.1.2.4 Predvsem v položaju za zobniki ima /ŋ/ položajno različico [ŋ] ('ni:jsŋ, 'a:uspdeset).
- 2.2 SOGLASNIKI
- 2.2.1 Zvočniki
- 2.2.1.1 /v/ se govori pred sprednjimi in zadnjimi samoglasniki (d'vâ:, k'râ:va, 've:s) ter pred zvočniki (v'le:št, v'nu:uk, v'râ:te). V izglasju ima /v/ različico [u] ('ka:u 'kakšen', p'ra:u), pred nezvenečimi soglasniki pa ima [u] redkejšo različico /f/ (f'ca:jtax, f'xi:jšò, f'sâ:xnala 'usahnila', f'sé:).
- 2.2.1.2 /h/ je možen pred nekaterimi zadnjimi samoglasniki ('de:ítat, go'lo:up, fâ:mal, fâ:s, post'fâ:t), vendar pa velarni izgovor včasih ni več zaznaven (npr. b'la:, dŋr'žâ:la, kla'bu:uk, øb'la:jčen). Ni možen pred u:u/ø:u (k'lu:uka).
- 2.2.1.3 /l/ se v položaju za samoglasnikom in pred premorom premenjuje z [u] ('bi:u, 'jè:u 'jedel', 'ša:u), enako pred soglasnikom (pu'pa:ugŋ).
- 2.2.1.4 n ima pred mehkonobniki /k, g, x/ položajno različico [ŋ, ŋ] ('fa:jšŋk, š'ta:ingge, ž'gâ:ŋki).
- 2.2.1.5 /j/ je redek glas, nazalnost je šibka (jī:jva, 'kò:ŋ).
- 2.2.2 Nezvočniki
- 2.2.2.1 V izglasju so mogoči samo nezveneči nezvočniki ('cu:uk, 'dè:t, g'lâ:š 'kozarec', g'rò:p, 'zi:ít, že'le:is).
- 2.2.2.2 Po zvenečnosti se nezvočniki prilagajajo sledečemu nezvočniku (g'ne:íst 'gnezdo', 'o:upčina, øtp're:ít, 'pe:deset, 'vi:ítta 'vidita).
- 2.2.2.3 V položaju pred /n/ se /d/ lahko izgovarja kot [g] (g'na:r, k'je:igŋ 'teden', pu'pa:ugŋ).

2.3 NAGLAS

- 2.3.1 Omejitev naglasnega mesta ni; dolgi naglašeni samoglasniki so možni v vseh besednih zlogih.
- 2.3.2 Kratkih naglašanih in nenaglašanih dolgih samoglasnikov govor ne pozna.
- 2.3.3 Možne so zložene in sestavljene besede z več naglasi ('*dā:x'ci:imqr* 'podstrešna soba', '*na:rte've:či*', '*pa:u'no:uč*', '*pō:rma'ši:ina*', '*ro:užŋk'rā:nc*', '*š'na:jc'te:xj* 'robček', '*š'pa:r'xe:t*', '*tō:tŋ'kā:mra*).
- 2.3.4 Govor ne pozna končniškega naglasnega tipa; ta je prešel v nepremičnega (*s'tè:bqr s'tè:bra*).

3 IZVOR

3.1 SAMOGLASNIKI

3.1.1 Dolgi samoglasniki

- i:** ← kratki naglašeni *i* v zadnjem besednem zlogu – '*mi:š*', '*ni:č*', '*ni:t*', '*p'ti:č*', '*ri:t*', '*si:t*;
- ← včasih *i*, ki je prišel pod naglas po mlajšem naglasnem umiku s končnega kratkega zloga – '*p'ri:š* 'prišel', '*ši:rōk*', '*vi:sōk*;
- ← stalno dolgi in staroakutirani *i* v položaju pred /r/ – '*kram'pi:r*', '*pas'ti:r*', '*se'ki:ra*', '*si:r*', '*š'ti:r*;
- ← stalno dolgi in staroakutirani *i* v položaju pred istozložnim [u] – '*bi:u*', '*dō'bi:u*', '*kō'si:u*', '*na'pi:u*', '*ro'di:u*', '*si:u*', '*su'ši:u*', '*ži:uci*;
- ← v prevzetih besedah – '*fi:rma* 'birma', '*fi:rnki*', '*fi:rtux*', '*pi:r* 'pivo';
- ← v knjižnih besedah – '*štu'di:rat*;
- u:** ← kratki naglašeni *u* v zadnjem besednem zlogu – '*k'ru:x*', '*lu:ft*', '*f'ku:p*', '*tu:*;
- ← stalno dolgi in staroakutirani *u* v nezadnjem besednem zlogu v položaju pred /r/ in pred istozložnim /j/ – '*fu:reš* 'koline', '*ku:ra*', '*ku:rt* (nedol.)', '*ku:rjék*', '*tu:ršca* 'koruza', '*vu:ra*', '*vu:ržux* 'vzrok, razlog'; '*fu:jtrat*', '*ku:jxja* 'kuhinja';
- i:i/ē:i** ← stalno dolgi in staroakutirani *i* – '*b'ri:itva*', '*či:inka* 'majhna, drobna', '*gospo'de:ija*', '*xi:iša*', '*ki:isla*', '*kme'ti:ija*', '*le:ipa*', '*p'le:itu* 'plitev', '*ri:iba*', '*vi:idit* (nedol.)', '*za'di:ixan*', '*ž'vi:ina*'; '*d'ni:i* (R, T mn.)', '*b'li:i*', '*no'či:i*', '*sne'ži:i*', '*š'li:i*', '*ti:i*', '*t'ri:i*', '*vi:i*;
- ← *i* po mlajšem naglasnem umiku (lahko tudi po naglasni analogiji) – '*pi:isanika*', '*ši:ivanika*', '*k'lē:icala*', '*pi:isala* (del. -l);
- ← v prevzetih besedah – '*b'ri:ituf*', '*ci:igu*', '*f'lē:iknala*', '*ošta'ri:ija*,

- 'pi:jskqr, 'ri:inčkal'ri:ijgjc 'uhan', z're:ixtat;
 ← v knjižnih besedah – k'ni:žpca, pø'li:jtka;
- u:u/ø:u** ← stalno dolgi in staroakutirani u – bu:ukva, 'du:uša, 'ju:užna, k'lu:uka, k'ru:uxa (R ed.), 'mø:uxa, p'lu:uče, 'ru:use 'brki', 'su:uša; k'lu:uč, kōšt'ru:un 'oven', 'lu:uč;
 ← u po mlajšem naglasnem umiku (lahko tudi po naglasni analogiji) – s'mu:uče, 'su:ux 'suhó';
 ← v prevzetih besedah – 'cu:ukqr, 'nu:ucat 'potrebovati', p'lu:užna, 'pu:ucat; 'pu:ušjc, š'tu:unfe, 'šu:uxi, 'u:untarča 'spodnje krilo', žø:upa;
 ← v knjižnih besedah – ra'ču:un, s'lu:užba;
- è:** ← e, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga – 'čè:l, 'nè:sla, 'sè:stra, 'tè:le, 'tè:ta, žè:na;
 ← ě, ki je prišel pod naglas po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega zloga – v'rè:me, ž'rè:be;
 ← ə, ki je prišel pod naglas po poznem umiku naglasa s končnega kratkega zloga – 'dè:ska, 'mè:gla, pè:čka, s'tè:bqr, tè:mŋ, 'tè:nèk;
 ← včasih e po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega zloga – g'rè:da, 'jè:čmen, 'jè:zik, 'mè:xèk, 'tè:ška;
 ← redko novoakutirani e v nezadnjem besednem zlogu – c'è:rkva, k'mè:ta;
 ← kratki naglašeni ə v zadnjem besednem zlogu – 'dè:š, 'pè:s, 'tè:š 'tešč';
 ← naglašeni ě, e, e v zadnjem besednem zlogu – 'dè:t, x'mè:u, x'rè:n, k'mè:t, 'nè:st, 'sè:m, 'vè:č (prisl.), 'zè:t;
 ← e, ki je prišel pod naglas po mlajšem naglasnem umiku s končne kračine – 'dè:bu, '(j)è:mu (del. -l), p'rè:cej, 'sè:dat (nedol.), 'tè:pen, 'zè:len;
 ← v prevzetih besedah – c'vè:k, d'rè:k, 'pè:p 1. 'deček', 2. 'najmlajši sin', š'tè:pux;
- ó:** ← o, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga – č'ló:vik, 'gó:ra, 'kó:za, 'nó:ga, 'nó:su, 'ó:rex, 'ó:sa, 'ró:jen, š'ró:ka, 'vó:da;
 ← o, ki je prišel pod naglas po mlajšem naglasnem umiku s končne kračine – 'bó:gat, g'ló:bók, 'kó:zuc, 'ó:tprem, 'ó:trók, 'pó:tplat;
 ← naglašena o, ø v edinem besednem zlogu – 'kó:ř, 'kó:š, k'rò:p, st'rò:k, st'rò:p, š'kó:f;
 ← zgodaj podaljšani novoakutirani o v položaju pred /j/ – 'kó:jlk, 'tó:jlk;
 ← v prevzetih besedah – k'nó:f, 'kó:lŋ;

- e:**
- ← stalno dolgi in staroakutirani *ɛ* – *dek'le:t* (R mn.), *'de:tɛla*, *de've:t*, *g'le:dam*, *g're:m*, *i'me:*, *'je:tre*, *na're:dit* (nedol.), *'pe:st*, *'pe:tɛk*, *pɔk'le:kɔnat*, *s're:ča*, *te'le:ti* (I mn.), *t're:sɛm*, *v're:di*, *'ze:be*;
 - ← staroakutirani *ě* v nezadnjem besednem zlogu v položaju ob */ɾ/* – *b're:za*, *d're:uɟe*, *'me:ra*, *'ve:ra*;
 - ← novoakutirani *e* v nezadnjem besednem zlogu v položaju ob */ɾ/* – *'pe:rje*;
 - ← včasih dolgi cirkumfektirani *ə* in novoakutirani *ə* v nezadnjem besednem zlogu – *'de:n*, *'me:xɾ* 'mah', *'ve:s*; *'me:ša*, *'pe:sji*;
 - ← včasih kratki naglašeni *a* v zadnjem besednem zlogu – *'je:s*;
 - ← v prevzetih besedah – *beš'te:k*, *cek're:t*, *'de:kna* 'odeja', *fɔr'de:rbat* 'pokvariti, uničiti', *'fe:xtat*, *'fe:rtik*, *'fe:st*, *'ke:tna* 'veriga', *k're:ncɟ*, *'re:kɟc*, *'te:gɟc*, *zap're:mzat*;
 - ← v knjižnih besedah – *fri'ze:rka*, *mɔ'de:ɾɟ*, *'pe:nzija*;
- e:i/a:i**
- ← stalno dolgi in staroakutirani *ě* v nezadnjem besednem zlogu – *b're:ɟk*, *'ce:ɟsta*, *'de:ɟkla*, *kó'le:ɟn*, *'ta:ɟp*, *'ta:ɟs*, *'me:ɟsɔc*, *m'ta:ɟk*, *'re:ɟzat*, *s'ne:ɟk*, *st'ra:ɟxa*, *s've:ɟča*;
 - ← dolgi cirkumfektirani *e* in novoakutirani *e* v nezadnjem besednem zlogu – *dre've:ɟsa* (R ed.), *lud'ja:ɟ*, *'ma:ɟt*, *'pa:ɟč*, *'še:ɟst*; *'me:ɟlɛm*, *'re:ɟk* 'rekel', *'se:ɟdɟ*, *t're:ɟk* (vrstil. štev.), *u'se:ɟsa* (R ed., I dv.), *'ze:ɟle*, *'ža:ɟnin*, *'že:ɟnska*;
 - ← v prevzetih besedah – *'le:ɟdɟr*, *'le:ɟdičɟ* 'neporočen', *'pe:ɟnzɟ*, *š'pe:ɟgu*, *š'te:ɟɟge*;
 - ← v knjižnih besedah – *Slɔ'va:ɟnc*, *slɔ'va:ɟnsk* (prid./prisl.);
- o:u/a:u**
- ← stalno dolgi in staroakutirani *o* – *'go:uɟa*, *'go:uša* 'gozd', *k'ro:uɟk*, *'mo:uš*, *'zo:uɟp*;
 - ← dolgi cirkumfektirani *o* in novoakutirani *o* v nezadnjem besednem zlogu – *'bo:uɟk*, *me'sa:u*, *'na:uč*, *'no:uɟs*, *se'na:u*, *'ša:uɟla*, *'vo:uɟs*; *'ba:uɟtra*, *'da:uɟɔr* (prid.), *'xa:uɟdim*, *'ka:uɟža*, *'na:uɟsim*, *'o:uɟlɛ*, *'o:uɟsɟ*, *š'ko:uɟrja*, *'vo:uɟla*, *'vo:uɟzim*;
 - ← *o*, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega zloga – *'vo:uɟgu*;
 - ← stalno dolgi ter staroakutirani *f* v vseh besednih zlogih – *'čo:uɟn*, *'do:uɟk* (prid.), *'do:uɟžɟ*, *'sa:uɟze*, *'so:uɟnce*, *'so:uɟncɟca*, *'va:uɟna*;
 - ← *o* različnega izvora v položaju pred istozložnim [ɟ] (< u, f) – *dɔ'ma:u*, *kɔ'ma:uɟc*, *'o:uɟca*, *s kɔst'jo:u* (O ed.), *'so:u*;
 - ← v prevzetih besedah – *f'ra:uɟstik*, *'pa:uɟncɟke* 'nizki čevlji', *'šo:uɟstar*;
 - ← v knjižnih besedah – *'go:uɟlɛš*, *'o:uɟpčina*, *pla'fo:uɟn*;
- a:/â:**
- ← stalno dolgi in staroakutirani *a* v nezadnjem besednem zlogu –

'a:te, 'ba:jta, b'râ:da, b'râ:ta (R ed.), ci'gâ:n, d'fâ:ka, dô'mâ:, d'vâ:, 'jâ:pka, 'kâ:va 'kakšna', k'râ:l, k'râ:va, fâ:ta, 'mâ:čka, 'ma:ma, 'pâ:ša, t'râ:va, z'râ:m 'zraven';

- ← včasih dolgi cirkumflektirani *ə* in novoakutirani *ə* v nezadnjem besednem zlogu – 'čâ:st, 'lâ:n, 'lâ:š, 'sa:je 'sanje', 'va:šk 'vaški';
- ← naglašeni *a* v zadnjem besednem zlogu – b'la:, b'ra:t (toda b'râ:ta), 'ga:t 'gad', g'ra:t, m'la:t (toda m'fâ:da), 'pa:s, s'ta:r, v'ra:t; zaimki: 'na:š, 'va:š; pgr 'na:m, z 'na:m, pgr 'va:m, z 'va:m;
- ← naglašeni *ə* v zadnjem besednem zlogu v položaju pred [y] – 'ša:y;
- ← *a*, ki je prišel pod naglas po mlajšem naglasnem umiku – k'fâ:dvo, 'za:čnem;
- ← *r* skupaj z /ə/ po umiku naglasa s končnega kratkega zloga in pod analgičnim naglasom – o'ba:rve, 'sa:rce, 'sa:ršen;
- ← *r*: in *r* skupaj z /ə/ – 'ba:rva 'brv', 'da:r 'drl', č'e'ta:rték, č'ma:ru, 'ča:ru, 'da:rve, 'ga:rļ, 'xa:rbeļ, 'ka:rst, 'ma:rzla, 'pa:rse, 'pa:rst, 'a:rš, s'ma:rt, 'pa:ru, 'ta:rta, u'ma:r 'umrl', 'va:rsta, 'ža:r 'žrl';
- ← *e* različnega izvora v položaju pred /j/ – 'ma:jat, na'pa:ja, o'b'la:jčen, o'ža:jen, sta'ra:jša, 'va:ja 'veja', z'da:j;
- ← včasih namesto *o:y/a:y* – 'ma:g 'mogel/moral' (del. -l), te'ka: 'takó';
- ← v prevzetih besedah – 'â:xtat, 'a:jmar, 'â:ntvêla 'brisača', 'â:ftre, 'a:xtat, 'ca:jt, 'fa:rbast, 'fa:plast 'len', fra:j, g'lâ:š, g'va:nt, 'kâ:ncļ 'prižnica', 'mâ:ntļ, 'ša:jba, š'pâ:mpêt 'postelja', 'tâ:tar, ž'nâ:bļ;

3.1.2

Nenaglašeni samoglasniki

- i**
 - ← prednaglasni, ponaglasni in izglasni *i* – i'me:, ži've:il (del. -l); 'jê:zik, 'lu:upim, 'na:usim; g'râ:di (I mn.), 'fâ:si (I mn.), 'pê:bi, ž'gâ:ņki;
 - ← včasih izglasni -ji – 'le:ži, 've:či;
 - ← izglasni *u* (v D, M ed. m. sp.) – b'râ:ti, 'kó:jī, na g'ró:bi, na st'ró:pi, v raz're:di, pgr 'vô:jgji;
 - ← včasih ponaglasni ě – č'lô:vik, 've:īdit, 'vi:īdit (nedol.);
 - ← v priponi -ĕga in -ĕm(u) – ča:rniga, o't'či:īņkiga 'od malega', k'o'ru:ūzniga, 'tâ:kiga; pgr 'ti:īxim 'vô:jgji;
- u**
 - ← prednaglasni in ponaglasni *u* – du'ši:t, lud'ja:ī, u'xa:y, t're:ībux;
 - ← včasih *o* po sporadičnem ukanju v vzglasju ter v ponaglasnih zaprtih zlogih – bu'gâ: (R ed.), člu've:ka (R ed.), u'če:ta (R ed.), u'ka:y, ut'ra:uk (R mn.), pu'pa:ugņ; 'le:itus;
 - ← izglasni -if, -eļ, -eļ, -əļ in -aļ v del. -l, pa tudi v nekaterih sam. in prid. m. sp. – 'ji:sku (del. -l), 'lê:tu, 'nô:su, 'pâ:xnu,

- pop'ra:ɥlu, s'li:jšu, 'vi:jdu, 'ci:igu, 'dɛ:bu* (prid.), *š'pe:igu* 'ogledalo', *'vo:ɥgu, ž'rɛ:bu*;
- ← izglasni *-ev* – *'pe:ijkɫarju* (R mn.), *p'le:jtu* (prid.), *'rɛ:tku*;
- ← izglasni *-ov* – *k'mɛ:tuɥ, 'ža:jninuɥ* (R mn.), *sm're:ikuɥ* (prid.);
- ← včasih *-vi-* in *-vi-* – *'Pa:ɥŋkuca, 'pa:ru*;
- ← *-v* za */r/* – *'ča:ru*;
- e**
- ← prednaglasni *ě* – *čre'pi:jje, de'ɫa:ɥci, dre'va:ɥ, le'pa:ɥ, le'se:jn, ple'ni:jca, res'ni:jca, tes'ta:ɥ*;
- ← prednaglasni in izglasni *e* – *be'se:jda, dek'le:t* (R mn.), *ne'ba:ɥ, ne'va:jsta, te'le:ti* (I mn.), *že'le:jš, 'ma:ɥrje* 'morje', *'nɛ:se, 'rɛ:če, 'so:ɥnce, 'tɛ:če*;
- ← prednaglasni in izglasni *ɛ* – *je'zi:jka* (R ed.), *me'sa:ɥ; b'râ:te* (T mn.), *'ko:ɥče, 'žɛ:ne* (R ed./I mn.);
- ← naglašeni *e* po umiku naglasa s končnega zloga – *p'rɛ:cej, 'rô:jen* (del. *-n*), *'sa:rce, 'sa:ršen, 'tɛ:pen* (del. *-n*);
- ← včasih izglasni *i* v prislovih – *d're:jve, 'ju:ɥtre*;
- ɛ/ě**
- ← ponaglasni *ě* – *'ô:rɛx, 'so:ɥsɛt*;
- ← ponaglasni *e* – *'nɛ:sɛm, š'pâ:mpɛt*;
- ← ponaglasni *ɛ* – *'pa:jɛk; 'pâ:mɛt*;
- ← *ə* v priponi *-ək* in *-əc* – *'A:nzɛk, če'ta:rtɛk, 'či:jnɛk* 'majhen, droben', *'ja:bučɛk, 'ku:rjɛk, mar'ti:jnčɛk, 'ni:jzɛk, 'pe:tɛk, pɔn'de:jlɛk, 'vô:sɛk, x'ɫâ:pɛc*;
- o/ɔ/ó**
- ← ponaglasna in izglasna *o* in *ɔ* – *'ja:goda, k'ɫa:dvo, na 'pâ:šo* (O ed.), *'žâ:losna, žɛ:lot, ž'vi:jnó* (T ed.);
- ← v glagolskih končnicah *-mɔ, -jɔ* – *'če:jmɔ, 'dâ:mɔ, 'ku:ɥpmɔ, 'nɛ:sɛmɔ; 'da:jɔ, na're:djɔ, 'rɛ:čejo, ž'vi:jjɔ*;
- ← prednaglasna *o* in *ɔ* – *dô'mâ:; gɔ'ɫo:ɥp, kô'le:jn, ɔ'ba:rve, pɔ'le:jn, pò'mɛ:tit* (nedol.), *sɔ'bo:ɥta*;
- a**
- ← prednaglasni, ponaglasni in izglasni *a* – *ma'li:jna, na're:dit* (nedol.); *'de:jɫat, za'di:jxan* (del. *-n*), *'žâ:gat; 'cɛ:rkva, g'ru:ɥška, 'ka:ɥma* 'komaj', *k'râ:va, 'ne:jka* 'nekaj', *pô:tkva, ɥ'če:ra* 'včera', *z'go:ɥda* 'zgodaj';
- ← prednaglasnega *o* v redkih primerih akanja – *kla'bu:ɥk, kram'pi:r, mar'bi:jt* (< morebiti);
- ← ponaglasnega *e, ě* v redkih primerih akanja – *'sɛ:dat* (nedol.), *'ve:jvarca*;
- ← po analogiji v končnici *-om* (D mn., dv. in O ed. sam. m. in sr. sp.) – *k'mɛ:tam, te'le:tam; z b'râ:tam, s'cu:ɥgam, s'kô:jam, z 'vo:ɥzam*;
- ← po analogiji v končnici M mn. in dv. sam. m. in sr. sp. – *f'ca:jtax, na 'ɫâ:sax, na 'pa:rsax, na v'râ:tax*;
- ← v nedoločniški glagolski priponi *-na-* – *f'li:jknat, 'pâ:xnat, 'pi:jknat, pɔk'le:knat, s'pa:ɥnat, s'tɛ:gnat, uz'di:jgnat, 'va:rnat, z'ma:rznat*;
- ← v glagolskih končnicah *-ma, -ta* – *'bô:ma, 'bô:ta, 'dâ:ma,*

- ǫ** ← 'dā:ta, g're:ma, g're:ta, 'na:ȳsma, 'na:ȳsta, 'vi:ȳdma, 'vi:ȳtta;
 ← nenaglašeni ǫ pred r – 'dó:bǫr (prisl.), 'je:tǫr (R mn.), 'mo:ȳkǫr,
 'nó:tǫr (prisl.), 'pi:ȳskǫr, s'té:bǫr, 've:tǫr;
 ← ʃ skupaj z /r/ – bǫr'zi:na, dǫr'žá:la (del. -l), kǫr'vi:ȳ, ǫr'de:č,
 ǫr'ja:ȳ;

3.1.3 Zlogotvorni zvočniki

- l** ← l in l̄, če se je ob njiju reduciral samoglasnik – 'dè:bj̄, 'ga:r̄j̄,
 'ká:š̄j̄, s'té:k̄j̄, 'je:ȳd̄j̄, 'ma:ḡj̄, na're:d̄j̄, 'nè:s̄j̄, 'pá:s̄j̄, u'ma:r̄j̄,
 'va:ȳd̄j̄;
 ← v prevzetih besedah – ká:bj̄, 'ká:nc̄j̄, k're:nc̄j̄, 'má:nt̄j̄, 'pa:rk̄j̄,
 'pu:ȳš̄j̄c̄, 're:k̄j̄c̄, 'ri:ȳnḡj̄c̄, 'te:ḡj̄c̄, ž'ná:bj̄;
ŋ ← m, če se je ob njem reduciral samoglasnik – 'pe:ȳsŋ (R mn.), ȳ
 'ka:rŋ (M ed.);
 ← v prevzetih besedah – 'f̄i:rŋska, reȳma'ti:ȳŋ;
ŋ ← n in n̄, če se je ob njiju reduciral samoglasnik – bǫ'ta:ȳŋ, 'čé:sŋ,
 dǫ'pa:ȳŋ, g'râ:bŋ, 'é:dŋ, 'jé:sŋ, k'je:ȳŋ 'teden', 'ta:ȳšŋk,
 lu'ba:ȳŋ, 'me:ȳsŋc̄, ŋ'cò:j (prisl.), ŋ'kò:l (prisl.), ŋ'ma:k 'nič',⁵
 ŋ'ma:l (prisl.), ǫb'lâ:čŋ (prisl.), p'râ:zŋki, ǫǫr'ti:ȳsŋ (vel.), 'pò:zŋ
 (prisl.), 'so:ȳnc̄ŋca, st'râ:šŋ (prisl.), š'ma:rŋce, tè:mŋ (prisl.),
 'zâ:dŋ (prid.), 'žé:ȳŋ;
 ← redko iz -ŋ (predvsem v položaju za zobniki) – 'ni:ȳsŋ, 'o:ȳsŋ,
 'a:ȳsŋd̄es̄et, 'se:ȳdŋ;
 ← v prevzetih besedah – 'ca:jŋge, 'f̄i:rŋki, f'ri:ȳšŋ, 'kò:lŋ, 'le:ȳd̄ičŋ,
 'žé:gŋ.

3.2 SOGLASNIKI

Soglasniki so nastali iz enakih glasov kot v izhodiščnem sistemu (Logar 1981: 32) ali v prevzetih besedah, poleg tega pa še:

3.2.1 Zvočniki

- v** ← w pred sprednjimi in zadnjimi samoglasniki – 've:s 'vas', 'vé:č
 (prisl.), 'vi:sók (prid.), 'vó:da, 'vo:ȳs;
 ← včasih w pred r in l v vzglasju – v'le:št 'leč', v'râ:t, v'ré:me;
 ← v posameznih primerih kot proteza pred zadnjimi samoglasni-
 ki – 'vó:jgŋ 'ogenj', 'vó:kŋ 'okno', 'vó:jstǫr 'oster', 'vu:ȳste
 'usta', 'vu:ȳzda 'uzda';
ȳ ← izglasni l v del. -l m. sp. ed. – 'bi:ȳ, 'da:ȳ, 'jé:ȳ 'jedel', 'ša:ȳ,
 za'čé:ȳ;
 ← včasih w v vzglasju, izglasju in pred soglasniki – m'ra:ȳla,
 'o:ȳca, ǫp'râ:ȳlu, ǫr'ja:ȳ, rǫ'ka:ȳ, ȳ'ča:s, zd'ra:ȳje;

⁵ Primer: F'sé: ȳ'ku:p je ŋ'ma:k v're:ȳdŋ. 'Vse skupaj ni nič vredno.'

- j/j** ← *n* na začetku besede, v položaju za soglasnikom in med dvema samoglasnikoma – *čebel'jâ:k*, *čre'pi:jje*, *č're:jšja*, *gospo'de:jja*, (*ž*) *'ji:m*, *'ji:jva* 'njiva', *'kô:ĵ*, *'kô:staj*, *'ku:jxja* 'kuhinja', *lô'ba:ja*, *'lu:ɥkja*, *'ma:jat* 'menjati', *vôg'ji:jše* 'ognjišče', *o'ža:jen*, *s'pa:ɥdja*, *s'vi:jja*, *š'kô:rji*, *'že:gnaje*;
 ← v posameznih primerih kot prehodni (drugotni) */j/* – *'fu:jtrat*, *'kô:jlk* 'koliko', *'ku:jxja* 'kuhinja', *'mô:jdarc*, *'tô:jlk* 'toliko', *'vô:jlka* 'velika', *'vô:jst* 'voziti', *za'dô:jst* 'dovolj';
 ← včasih kot proteza pred sprednjimi samoglasniki – (*j*)*é:mu* (del. -l), *'ji:jše* 'išče', *'ji:t* 'iti';
- l** ← *l* – *'bô:l*, *'Cè:le*, *'de:tela*, *g'râ:ble*, *k'lu:ɥč*, *k'râ:l*, *lud'ja:j*, *m'ra:ɥla*, *'o:ɥgle*, *p'lu:ɥče*, *'va:ɥla*, *'ze:ĵle*, *zè:mła*;
 ← primarne skupine *tl*, *dl* – *'ši:ĵl*, *'vi:ĵle*, *'vi:ĵlce*;
- l̥** *l* pred zadnjimi samoglasniki (razen *u*) – *g'lâ:va*, *g'o'fo:ɥp*, *'lâ:nsk*, *'lâ:s*, *p'fo:ɥt*;
- n** ← kot drugotni glas v prevzetih besedah – *š'te:ĵnge*;
- r** ← *r* skupaj z */a:/* oz. [a] – *'ča:rniga*, *'ga:rm*, *'xa:rbèt*, *'pa:rse*, *'sa:ršen*, *'va:rgl* (del. -l), *'va:rsta*, *'va:rt*; *dqr'žâ:la* (del. -l), *kqr'vi:ĵ*, *qr'de:č*;

3.2.2 Nezvočniki

- k** ← včasih *t* pred *j* – *k'je:ĵgn* 'teden', *t're:ĵk* (vrstil. šte.);
 ← *t* pred *l* – *'pe:ĵktar*, *'pô:kĵ* 'potlej', *na k'lâ:ĵx*;
 ← *t* pred *n* – *k'nâ:l* 'tnalo';
- g** ← včasih *d* pred *n* – *g'na:r*, *k'je:ĵgn* 'teden', *o'pa:ɥgn*;
- x** ← včasih *k* pred *t* ali *m* – *'do:ɥxtar*, *x'mâ:l* 'kmalu';
- f** ← včasih *v* pred nezvenečimi nezvočniki – *f'sâ:k*, *f'ša:ɥlô*;
- š** ← *šč* – *'go:uša* 'gozd', *'ji:jše* 'išče', *k'lâ:jše*, *'ku:ušar*, *mraɥ'li:jše*, *pe'ši:jca*, *'pi:jše*, *'pi:jšola* 'piščal', *'tè:š* 'tešč', *vôg'ji:jše* 'ognjišče';
 ← včasih *s* pred *k* – *š'ko:ɥrja* 'skorja';
- ž** ← včasih *č* v položaju pred zvenečim soglasnikom – *do'ma:žga*, *qr'de:žga*.

Zveneči nezvočniki *b*, *d*, *g*, *z*, *ž* so nastali tudi iz nezvenečih po asimilaciji na sledeče zveneče nezvočnike, nezveneči pa iz zvenečih z asimilacijo na sledeče nezveneče nezvočnike in v izglasju; to velja tudi za nezvočnike, ki so prišli v omenjene položaje po onemitvi samoglasnikov.

3.3 NAGLAS

- 3.3.1 Naglasno mesto v besedi je podobno kot v izhodiščnem sistemu, le da so zlogi, ki so bili tam pred naglašeni kratkimi zadnjimi zlogi, naglašeni (*'žè:na*, *'kô:sa*, *'mé:gla*). Naglasni umik s cirkumflektirane zadnje dolži-

ne ni izvršen (*me'sa:u, u'ka:u, zla'ta:u*), pač pa je pogosta morfologizacija naglasa (npr. *'pi:jsala, 'sa:rce*).

- 3.3.2 Količnostnih nasprotij ni, saj so se nekdanji kratki naglašeni samoglasniki v zadnjih ali edinih besednih zlogih podaljšali (npr. *'dē:š, k'mē:t, 'kō:š, 'pē:s*).

4 IZGUBA GLASOV

4.1 SAMOGLASNIKI

- i** – v prednaglasnih zlogih ob zvočnikih (*b'la:, p'ja:n, s'ro:utka, š'ró:ka, ž've:jt, ž'vi:jna*); v predponi *pri-* se iz *ə* pred *r* razvije *q* (*pqr'já:tʃ, pqr'pé:lu*);
- v ponaglasnih notranjih zlogih v priponah *-ina* (*gø've:dna, 'ju:užna*), *-ica* (*'gó:sanca, 'pâ:lca, 'tu:ršca, 've:jvarca*), *-ice* (*'vi:ilce*) – pri tem za soglasniki nastaneta zlogotvorna *ʃ, ŋ* (*'lâ:jŋca, š'ma:rŋce*), *-ika* (*'je:tka*); v glagolski priponi *-i-* v sed. mn. in dv. vseh oseb (*m'lâ:tma, m'lâ:tta, m'lâ:tmø, m'lâ:tte, m'lâ:tjo; 'vi:jdma, 'vi:jtta* itd.); v nedoločniški priponi *-i-* (*'mi:isjt, 'nó:st, ø'žé:nt se, 'pâ:st, p'ró:st*); včasih v del. *-l ž. sp. ed.* (*c'vi:lla, 'ku:upla*);
- v izglasju v D, M ed. večine sam. in prid. ž. sp. (*pø 'ce:ist, pqr 'ju:užp, x 'me:š, na 'mi:is, na 've:s*); v D, M ed. os. zaim. za 1. in 2. os. in povratnoos. zaim. (*pqr 'mē:n, x 'tē:p, k 'sē:p*); v O mn. sam. in prid. m., ž., sr. sp. (*z be'se:jdam, z b'ra:tam, s te'le:tam*); v prislovih in ostalih nepregibnih besedah (*mar'bi:jt, 'nó:tar* (prisl.), *ø'ko:ul, pø'nó:č, s'no:uč, 'tu:ut, za'dó:jst*); v I ed. in mn. prid. m. sp. (*kø'ru:užp, 'lâ:nsk, slo'va:jnsk*); v vrstil. štev. (*t're:jk*); v nedoločniku (*'de:jtat, 'je:ist, kø'si:jt, 'ma:jt, pø'mē:tit, post'lâ:t, 're:jzat, s'kâ:kat*); v velelniški končnici *-i* (*'nē:s, 'pâ:xŋ*); v del. *-l m. sp. mn.* (*'de:jtal, 'je:jdʃ, 'ma:gʃ, 'me:jʃ, na're:dʃ, 'pâ:sʃ, pøz'nâ:l, s'kâ:kal, ži've:jʃ*);
- u** – redko v prednaglasnih zlogih (*gø'l'fa:t, ps'ti:jla*);
- včasih izglasni *-u* v M ed. sam. m. in sr. sp., kadar ne preide v *-i* (*u 'ka:rŋ, pø 'me:ist*); v R, T dv. os. zaim. za 1. in 2. os. (*'na:j, 'va:j*); v prislovih (*x'mâ:l*);
- včasih izglasni *u* (< *-it, -ět, -et, -əf*) v del. *-l m. sp. ed.* – *je 'xó:t 'hodil, 'ma:g 'mogel/moral, na're:t 'naredil, 'na:š 'našel, 'na:is 'nesel, p'ri:š 'prišel, 're:jk 'rekel, 'va:rk 'vrgel*;
- ě** – v prednaglasnih zlogih ob zvočnikih (*s'já:t 'sejati*); v pridevniški končnici *-ěga* (*'ě:ŋga, 'fa:jŋga, 'nâ:žga, nø'be:ŋga, 'a:uŋga*); kot glagolska pripona v del. *-l* (*'ve:jdla, 've:jdʃ, 'vi:jdla, 'vi:jdʃ*);
- e** – redko v prednaglasnih zlogih ob zvočnikih (*g'na:r, kuš'vâ:la*);
- o** – v prednaglasnih zlogih – v glagolski medponi *-ovâ-* (*izdel'vâ:t*,

- kup'vâ:t, stan'vâ:t*);
- v izglasju v I ed. sam. sr. sp. ('čé:l, 'me:ĩst, m'ła:ĩk, '(v)ô:kp, 'žé:ĩt); v prislovih ('čé:ĩs 'čisto', 'dô:bq̄r, 'xi:ĩtq̄r, 'lé:xk, q̄b'łâ:čq̄r, st'râ:šq̄r, ve'li:ĩk); v del. -l (*je 'tê:kł, sq̄ 'rê:kł*);
 - ə - večinoma v ponaglasnih zlogih za zvočniki v priponah -əc, -ək (*brat'râ:nc, ga'si:ĩlc, 'kô:nc, q̄'vi:ĩq̄k, p'jâ:nc, 'ro:ũžq̄k'râ:nc, Słq̄'va:ĩnc, 'tô:rk, 'za:jc, z'vô:nc*); v nekaterih primerih za nezvočnikom pa je nenaglašeni ə ohranjen kot é ('či:ĩnèk, x'łâ:péc, 'pe:ték);

4.2 SOGLASNIKI

4.2.1 Onemlitve zaradi asimilacije:

bt	→	t	-	xq̄r'ti:ĩšũna,
xtn	→	xn	-	fajx'nô:ba 'vlaga',
mn	→	n	-	sed'na:jst, q̄s'na:jst,
st	→	s	-	'čé:ĩs 'čisto', šes'na:jst, 'žâ:losna,
td	→	d	-	'pe:dęset, de've:dęset,
vn	→	m	-	z'râ:m 'zraven',
vn	→	n	-	t'râ:nik,
stk/zdg	→	sk/zg	→	s/z - 'pa:jska, 'pe:tq̄d'va:jzga.

5 OSTALI POJAVI

5.1 Disimilacija:

db	→	dv	-	pod'vo:ũje 'podboj',
k-t	→	(g)-d	-	(g)'de:r 'kateri',
mn	→	ũn	-	s'pa:ũnem, za'pa:ũnla,
m-n	→	m-l	-	ra'mu:lke 'harmonika' (< *ramonike),
r-r	→	q̄-r	-	ma'ši:ra (toda 'ma:rtrat, z'ma:rtran),
r-r	→	j-r	-	fa:jmuštar.

6 PRIMER NAREČNEGA BESEDILA

Spomini na mladost

Dq̄mâ: sq̄ b'la: na 'vô:jłki kme'ti:ĩ. B'lô: nas je de've:t ut'ra:ũk - t'rô:j 'pè:bi pa 'še:ĩst dek'le:t. Žę q̄t 'či:ĩq̄kiga smq̄ 'ma:gł 'de:ĩłat, še p're:ĩt ko smq̄ š'li: f 'ša:ũłq̄. P're:ĩt ko si 'ša:ũ f 'ša:ũłq̄ si 'ma:g s'pâ:mpèt póst'łâ:t, pò'mè:tit; ko je 'bi:ũ 'ca:jt za 'pâ:šô, si 'ma:g ž'vi:ĩnô na'pâ:st, pul si pa 'ša:ũ. 'Ša:ũ si 'bô:l 'zâ:dq̄ 'ca:jt, za'to:ũ si 'ce:ĩłq̄ 'pô:t 'lè:tu, pa si p'ri:š f 'ša:ũłq̄ 'čé:ĩs za'di:ĩxan.

Dq̄mâ:, ko smo p'ri:šł is 'ša:ũle, smq̄ 'ma:gł s'pe:t 'de:ĩłat. Če je b'lô: t're:ĩba g'nâ:t ž'vi:ĩnô na 'pâ:šô, 'pô:kł smo d'râ:čje 'łâ:mal, smo 'me:ĩł 'bu:ũtare za pqt'ku:rt

za k'mè:čko 'pa:ič. Dȃr'gá:č smo 'me:il pa z'me:ram 'ka:ve de'la:uce, s'kò:r ũ'sa:k 'de:n, pa si jim 'ma:g 'nè:st 'pi:it na 'ji:iŵo pa na t'râ:nik.

F 'ti:istix 'ca:jtax je b'lò: 'tò:ut ve'li:ik 'pe:iklarju. 'Nò:, z'da:j če si 'è:mu 'vè:č 'zè:mle pa 'ta:u, si 'ma:g 'ti:ste 'pe:iklarje 'ma:it tut po 'ka:u k'je:igŋ. 'Ti:ist ko so 'me:il pa 'ko:uče, so ga pa 'me:il pa po 'ka:u 'de:n al pa 'ni:č. 'Nò:, 'tè:ist 'pe:iklar p'ra:uŵap'ra:u ni 'ni:č 'de:ilu, 'jè:u je 'bò:l, al pa ũ'ča:s, če je 'bi:u g'de:r 'ka:ve g'râ:ble pop'ra:uŵu al ka 'ta:k, če je 'bi:u 'bò:l še, de je 'lè:xk 'ka:j na're:t.

(Pripovedovala Milka Senica (rojena 1923), Šmarje pri Jelšah, april 1997)

Literatura

- Jakop, Tjaša, Fonološki opis govora Ložnice pri Žalcu (SLA 324), *Jezikoslovni zapiski* 7, Ljubljana 2001, 365–380.
- Jakop, Tjaša, *Fonološki opis šentviškega govora, Seminarsko delo*, Ljubljana 1997.
- Logar, Tine, Izhodiščni splošnoslovenski fonološki sistem, *Fonološki opisi srpsko-hrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1981 (Posebna izdanja LV, Odjeljenje društvenih nauka 9), str. 29–33.
- Orožen, Martina, Fonološki opis za kraj Šmarje pri Jelšah (OLA 18), *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1981 (Posebna izdanja LV, Odjeljenje društvenih nauka 9), str. 157–163.
- Povše, Ivana, *Govor Šmarja pri Jelšah in okolice, Magistrsko delo* (tipkopis), Ljubljana, 1980.
- Orožen, Martina, *Oblikoslovje v govoru Šmarja pri Jelšah. Slavistična revija* 36 (1988), 177–189.
- Škorjanc, Nataša, *Vinogradniška terminologija v Strtenici na Kozjanskem, Diplomaska naloga*, Ljubljana 2002.

Phonological Description of the Local Speech of Šentvid

Summary

The local speech of Šentvid near Grobelno belongs to the Štajersko dialect group. Like all Štajersko speeches, it has lost the tonemic opposition. The quantitative opposition is not preserved either: because the short stressed vowels in the final or the only syllable have lengthened and the former quantitative opposition has been partly replaced by the qualitative opposition (e.g. b'ra:t b'râ:ta, k'ru:x k'ru:uxa, m'la:t m'lâ:da). In the past there was a strong tendency towards the diph-

hongization of the stressed vowels and because of this the diphthongs prevail in the stressed vowels system. Short are only the unstressed vowels.

The system of long stressed vowels is monophthongal-diphthongal and consists of 10 phonemes: i:, i:i/ɛ:i, è:, e:, e:i/a:i, a:/â:, o:u/a:u, ô:, u:u/ɔ:u, u, and the system of short unstressed vowels consists of 5 phonemes: i, e [ɛ/è], a, o [ɔ/ò], u. Besides the general Slovenian stress-shifts also the shift-back to the pre-stress e and o ('gò:ra, 'tè:ta) and the shift-back to the pre-stress schwa ('mè:glà) have occurred. The vowel reduction is of medium degree. In most cases the unstressed high vowels i, è and ə become muted in combination with the sonorants and in word-final position (especially in the participle in -l). In this speech there is no umlaut after the consonants j (< j, ñ), l (< l) and č, ž, š functioning as palatals. Some of the unstressed vowels have become silent in combination with the sonorants /l/, /m/, /n/ and [ŋ] which has resulted in the emergence of the syllabic sonorants /l̩/, /m̩/, /n̩/, [ŋ̩].

The consonant system is a result of individual specific developments: ĭ has lost its palatal component and has become l (p'lu:uče); besides the medial l before the front vowels and u the velar ɫ (g'la:va) is also pronounced before the back vowels; in position after vowels ñ has lost its nasal character and has merged with the etymological j (s'vi:jja), although it has preserved some nasality in individual instances – ĵ ('kò:ĵ, 'ji:iĵva). The groups črě-, žrě- are preserved (č're:iĵve, ž'rě:be); the group šč has assimilated into š (k'la:iše). The primary groups tl, dl have assimilated into l ('vi:iĵce), while the secondary groups tl, dl are, in most cases, preserved even in the participles (p'a:dla).

